

Saint John
of the Cross
2026

Keresztes Szent János és a teremtés

Keresztes Szent János írásainak olvasása

2. szöveg:
A teremtés mint „ikon”

Keresztes Szent János és a teremtés

Keresztes Szent János írásainak olvasása

---

2. szöveg: A teremtés mint „ikon”

Javaslatok a közösségi összejövetelhez:

1. Olvassátok el együtt a szöveget.
2. A csoport egyik tagja, aki előre felkészült, mutassa be a szöveggel kapcsolatos gondolatait, szükség szerint a kommentárra és más forrásokra támaszkodva.
3. Osszátok meg egymással közösségként a szöveggel kapcsolatos gondolataikat.

Hasznos lenne, ha mindenki elolvasná és átelné a Keresztes Szent János szövegét a csoporttalálkozó előtt.

Bevezetés a szöveghez

A következő szakaszban, amely a *Szellemi páros énekből* (B) származik, már nem egy átfogó látomással van dolgunk, mint a *Románcokban*, hanem Keresztes Szent János személyes élményének költői lefordításával. Itt belépünk a teológiai magyarázatokba, amelyeket a misztikus doktor maga írt versei (vagy énekei) alapján. Ismét találkozunk a teremtés mint „palota” és Isten Fiának belépése témájával, bár teljesen más képekkel ábrázolva. A teremtést és a megváltó megtestesülést kettős isteni cselekvésként leírva. Az első cselekvésben – vagy első mozdulatban – Isten megteremti Fiában a természet világát, amely így az Ő jóságának, szépségének és más tökéletességeinek képmására alakul, a teremtés pedig Isten áthaladásának „nyomává” válik. Keresztes Szent János itt a hagyományos teológiára utal, amely azt tanítja, hogy a teremtett és véges világ minden szépsége Isten végtelen szépségének képmása.

Majd a második cselekvésben – vagy második mozdulatban – a megváltó megtestesülés olyan pecsétként van leírva, amely „bevésődött” (*Szellemi páros ének B 5,4*) az emberi és kozmikus valóságba, hogy közvetlenül közölje velük ezt az isteni jóságot és szépséget – ezeket a kiválóságokat –, valamint Isten egyéb tökéletességeit, Krisztus és Mária emberi tökéletességeivel együtt. Egyetlen, de hatalmas hatályú és jelentőségű mondatban: Keresztes Szent János számára a teremtés csak a megtestesülés befogadásával, Máriában éri el a tökéletességet. E befogadás révén a teremtés már nem csupán Isten természetes és teremtett képmása, mint az első cselekményben, hanem azáltal, hogy természetfeletti módon részesülnek Krisztus isteni és emberi tökéletességeiben, a férfiak és nők a kozmosz beteljesülésének közvetítőivé válnak, így eljegyezve és istenivé téve. Az emberi és kozmikus valóság annyira válik istenivé, amennyire emberiesül – ez lesz a teremtés minden jóságának, szépségének és méltóságának alapja, valamint az emberiség felelősségének alapja is. A férfi és a nő Krisztusban és Máriában a teremtés átalakulásának közvetítői, mivel természetüknél fogva részesülnek annak anyagi mivoltában.

Így a *Szellemi páros énekben* a *Románcokban* említett „palota” „Menyasszony” és ikon lesz. Ez a Menyasszony, vagy ikon, az

emberiségre van bízva, mert harmóniája „érinthetetlen” (*Szellemi páros ének* B 5,1), ahogy a szent figyelmeztet bennünket. Ebben az értelemben beszél Keresztes Szent János az 5. versszakban Krisztus arcáról, amely, mint egy pecsét, a megváltó megtestesülés misztériumán keresztül a teremtésbe lett vésve, vagy rányomva. Ez a megértés képezi az egész kép vagy ikon teológiájának alapját. Keresztes Szent János itt a ferences teológiára támaszkodik. Szent Ferenc szerint, ahogy mi az istenség képmására vagyunk teremtve, úgy az inkarnáció révén az istenség is a mi képünkre van teremtve. Ezért az emberiség minden méltósága és felelőssége abban rejlik, hogy visszaadja a teremtésnek teljes „szépségét” (*Szellemi páros ének* B 5,5) – egy szépséget, amely Krisztusé, Máriáé és ikonikus. A teremtés és az újrateemtés „szépsége” így Keresztes Szent János számára a morál alapjává válik. „A szépség fogja megmenteni a világot” – írta később Dosztojevszkij.

A *Szellemi páros ének* 5. versszakát követő rövid magyarázatokban, amelyet hamarosan elolvasunk, Keresztes Szent János hangsúlyozza, hogy minden emberi tevékenység eredete és beteljesülése a megváltó megtestesülés gyönyörű misztériumában található, amelyből – az emberiség válaszának mértékében – sugárzik Krisztus „alakja” (*Szellemi páros ének* B 5,3) vagy „arca”, valamint Mária arca is, hiszen ő maga ez a válasz. A megváltó megtestesülésen keresztül Krisztus először Máriába, az igazi „ikonba” „véste” magát. A teremtmény válasza tehát a teremtéssel való kapcsolatában rejlik, amelynek „örzői” Ádám és Éva, majd az Új Ádám és az Új Éva (Ter 2,15).

Íme tehát a *Szellemi páros ének* gyönyörű 5. versszaka, néhány döntő jelentőségű kommentárral, melyeket maga Keresztes János írt. A versszakok rövidek, de mélységük kimeríthetetlen:

SZELLEMI PÁROS ÉNEK (B) 5,1-5

*Ezer kegyelmet árasztva,
Áthaladt sietve e berkeken,
S miközben rájuk tekintett,
Csupán alakja által,
Szépségbe öltöztette őket.*

MAGYARÁZAT

1. Ebben a versszakban a teremtmények válaszolnak a léleknek. Válaszuk, ahogy Szent Ágoston is kijelenti ugyanazon a helyen, az a tanúság, amelyet magukban adnak a léleknek Isten nagyságáról és kiválóságáról. Ezért a tanúságért kérdezett a lélek elmélkedéseiben. A versszak lényege: Isten minden dolgot rendkívüli könnyedséggel és rövidséggel teremtett, és bennük hagyott némi nyomot arról, ki ő, nemcsak azzal, hogy a semmiből teremtett meg mindent, hanem azzal is, hogy számtalan kegyelemmel és tulajdonsággal ruházta fel őket, csodálatos rendben és egymástól való elválaszthatatlan függőségben gyönyörűvé téve őket. Mindezt saját Bölcsességén, az Igén, az ő egyszülött Fián keresztül tette, akivel együtt teremtette őket.

Majd ezt mondja:

Ezer kegyelmet árasztva,

2. Az általa említett „ezer kegyelem”, amelyet ő árasztott, a számtalan teremtményre utal. A nagy számot, az ezret azért jegyzi meg, hogy jelezze sokaságukat. Kegyelemnek nevezi őket, mert ő sok kegyelemmel ruházta fel a teremtményeket. Ezeket árasztva, vagyis az egész világot ezekkel ellátva,

Ment át sietve e berkeken,

3. Az „áthalad e berkeken” az elemek létrehozását jelenti, amelyeket itt „berkeknek” nevez. Kijelenti, hogy ezer kegyelmet árasztott rájuk, mert ezekkel díszített minden teremtményt, mert ezek a berkek kegyelemmel vannak megáldva. Ezenkívül ezer kegyelmet árasztott rájuk azzal, hogy megadta nekik a teremtés és a megőrzés erejét.

És azt mondja, hogy „áthaladt”, mert a teremtmények olyanok, mint Isten áthaladásának lábnyomai. Rajta keresztül lehet nyomon követni az Ő nagyságát, hatalmát, bölcsességét és más isteni tulajdonságait.

Azt állítja, hogy ez az áthaladás „sietve” történt. A teremtmények Isten kisebb művei, mert azokat mintha csak úgy áthaladva alkotta volna meg. A nagyobb művek, amelyekben jobban megnyilvánult és amelyekre nagyobb figyelmet fordított, az Ige megtestesülése és a keresztény hit misztériumai voltak. Ehhez képest minden más mintha csak úgy áthaladva és sietve történt volna.

*S miközben rájuk tekintett,
Csupán alakja által,
Szépségbe öltöztette őket.*

4. Szent Pál azt mondja: Isten Fia „*az ő dicsőségének fénye és lényegének képmása*” (Zsid 1,3). Tudni kell, hogy csakis ezzel a képmással, azaz Fiával, nézett Isten mindenre, vagyis nekik adta természetes létüket és sok természetes kegyelmet és ajándékot, és tette őket teljessé és tökéletessé, amint az a Teremtés könyvében áll: „*És látta Isten, hogy mindaz, amit alkotott, nagyon jó volt.*” (Ter 1,31). Az, hogy megnézte és látta, hogy nagyon jók, azt jelentette, hogy nagyon jókká tette őket az Ige, az ő Fia által.

Nemcsak azzal, hogy rájuk tekintett, közvetítette a természetes létezés és a kegyelem gondolatát, ahogy már említettük, hanem azzal is, hogy egyedül a Fiának képével ruházta fel őket szépséggel, természetfeletti létezéssel. Ezt akkor tette, amikor felvette emberi természetünket, és Isten szépségében emelte fel azt, és következésképpen minden teremtményt, mivel emberi természetében mindannyiukkal egyesült. Ennek megfelelően Isten Fia hirdette: „*Si ego exaltatus a terra fuero omnia traham ad me ipsum.*” (Én pedig, ha majd felmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok.) (Jn 12,32). Az Atya mindent felmagasztalt Fiának megtestesülésén és test szerinti feltámadásának dicsőségén keresztül, nemcsak részlegesen szépítve meg a teremtményeket, hanem, mondhatjuk, teljes szépségbe és méltóságba öltöztetve őket.

Laudato Si

LS 12. Szent Ferenc továbbá – hűen a Szentíráshoz – azt javasolja, hogy a természetet olyan ragyogó könyvnek tartsuk, amelyen keresztül Isten beszél hozzánk, az ő szépségéből és jóságából tükröz vissza nekünk valamit: *„A teremtmények nagyságából és szépségéből összehasonlítás útján meg lehet ismerni teremtőjüket”* (Bölcs 13,5), és [Isten] *„örök hatalma és isteni mivolta a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén felfogható”* (Róm 1,20). Ezért kérte azt, hogy a kolostor kertjében mindig hagyjanak valamekkora műveletlen földdarabot, hogy vadon élő növények nőhessenek, hogy akik megcsodálják, magasztalják Istent, megannyi szépség alkotóját. A világ több megoldandó problémánál: örömteli misztérium, melyet ujjongó dicsérettel szemlélünk.

LS 84. Annak hangsúlyozása, hogy az ember Isten képmása, nem feledtetheti velünk, hogy minden teremtménynek megvan a maga szerepe, és egyik sem felesleges. Az egész anyagi világ Isten szeretetnyelve, irántunk érzett mérhetetlen szeretetéről beszél. A talaj, a víz, a hegyek: minden Isten simogatása.

LS 92. Nem gondolhatjuk, hogy valódi szeretet van bennünk, ha a valóság bármely részét kizárjuk érdeklődésünkéből: *„A béke, az igazságosság és a teremtés megőrzése három egymással teljesen összekapcsolódó téma, és ezeket nem lehet egymástól elkülönítve egyenként tárgyalni, mert különben ismét visszatérnénk a valóság leegyszerűsítő szemléletéhez.”* Minden összefügg mindennel, és mi, emberi lények mindannyian testvérként egybekapcsolódunk egy csodálatos zarándoklásban. Összeköt bennünket az a szeretet, amellyel Isten szereti minden teremtményét, és amely minket is egybeköt – gyengéd szeretettel – napfivérrel, holdnővérrel, folyófivérrel és földanyával.

LS 100. Az Újszövetség nemcsak a földi Jézusról és az ő világhoz fűződő konkrét és szeretetteljes kapcsolatáról beszél, hanem a feltámadt és dicsőséges Jézusról is, aki egyetemes uralmával az egész teremtésben jelen van: *„Úgy tetszett Istennek, hogy az egész teljesség benne lakjék, és hogy általa békítsen ki magával*

mindent a földön és a mennyben, minthogy ő a kereszten kiontott vérével békességet szerzett” (Kol 1,19-20). Ez az idők végéhez visz előre minket, amikor a Fiú mindent átad az Atyának, hogy *„Isten legyen minden mindenben”* (1Kor 15,28). Ily módon e világ teremtményei már nem pusztán természeti valóságként mutatkoznak meg előttünk, mivel a feltámadt Krisztus titokzatosan körülöleli és a teljesség célja felé irányítja őket. Azok a mezei virágok és azok a madarak, amelyeket ő csodálattal nézett emberi szemével, most már tele vannak az ő fénylő jelenlétével.

Kérdések

1. Mit jelent Keresztes Szent János számára, hogy a természet *„a lélekben a szépségébe öltözött alakot hagy”*? A teremtés Isten jelenlétének látható nyoma lesz? Mondhatjuk-e, hogy Keresztes Szent János és Ferenc pápa számára a teremtés egy *ikon*, vagyis egy kép, amely láthatóvá teszi a láthatatlant?
2. Mondhatjuk-e, hogy a természet e két szerző számára *„Isten igéje”*? Milyen nyelvi eszközöket (költői, teológiai, szimbolikus) használnak, hogy erről beszéljenek?
3. Hogyan lehet a természet szemlélése Keresztes Szent Jánosnál és a *„Laudato Si”* enciklikában Istenhez vezető út? Hogyan alakítja át a teremtésre irányuló tekintet Keresztes Szent János lelkét és Ferenc pápa életmódját?
4. Ha a természet egy ikon vagy szent rejtély, akkor ez milyen hozzáállást jelent vele szemben? Hogyan lehet átlépni a szemlélődésből a cselekvésbe?